

SZÁZ VIRÁG

Az utóbbi időben eddig nem tapasztalt élenkség jellemzi a kínai irodalmi életet. A sztálini idők szovjet irodalmából importált szegényes, művészietlen „realizmus” kereteit szétzúzták és az oly gazdag hagyományokkal rendelkező kínai irodalom új virágzásnak indult. Hivatalosan ugyan nem sok változott. Go Mo Zso, a kínai íróegyesület elnöke továbbra is vezetőszerepet tölt be. Nem vonult vissza, de alávetette magát a lírai nevű „száz virág” mozgalom elveinek.

Idézzük Mao Tung közművelődési miniszter szavait: „A közelmúltig íróinknak gondolniok sem lehetett semmiféle „l'art pour l'art”-ra. Ma minden meg van engedve: realizmus, romantizmus, szimbolizmus, naturalizmus, sőt a téma megválasztása is.” Ez az utóbbi megjegyzés világosan elárulja, milyen lehetett a helyzet néhány évvel ezelőtt, ha most a szabad téma-választást, az őszinte alkotás legelemibb feltételét is olyan nagy fordulatnak és engedménynek tekintik.

Mao Ce Tung közvetlenül a háború után így fogalmazta meg az irodalom jelentőségét és szerepét Kína új életében: „Az irodalomnak kétféle vonatkozása van, politikai és művészeti. A politikai vonatkozásnak állandóan háttérbe kell szorítani a művészeti”. E hivatalos álláspont értelmében „irodalmi főtanácsot” alakítottak, amely minden egyes művet elbírált, aszerint hogy politikai szempontból megfelelő és nyomdaképes-e. Az egyik elismert „remekmű” ebben a korszakban a „Li falu átalakulása” című regény volt. „Ebben a könyvben”, írta róla a kritika „egyetlen esemény sincs, amit a szerző tévesen, a valóságtól eltérően írt volna le. Nincsen benne egyetlen világnézetű tévedés sem...” stb.

Az akkori irodalmi helyzetre jellemző az alábbi eset is. Ju Ping Po egyetemi tanár, ismert műbíráló 1953-ban esszét írt egy XVIII. századbéli szerelmes regény hősnőjének tragédiájáról. Az „Álom a piros szobában” — ez a regény címe — a törékeny és gyöngéd Lin hercegasszonyról szól, akinek egyetlen eledele a fecskéfészek-leves. Egy rokona beleszeret, de a család úgy határoz, hogy inkább egészséges asszonnyal nősitik meg. A ször-

nyű hír hallatára Lin nevetögörcsöt kap és meghal, rokona pedig kolos-torba vonul. Ezt az érzelgős régi történetet választotta tanulmányozása tárgyául a fentebb említett egyetemi tanár. Li Hszi Fan, hivatalos kritikus éles szavakkal támadta meg: „Az ön tanulmánya csupán szerelmes történetekkel, a nő tizenkét szépségének leírásával és egyéb badarságokkal foglalkozik. Nem sejtette meg, hogy ez a regény ugyanakkor erőteljes tiltakozás is az elnyomás ellen. Az ön számára ez csak a naturalizmus csúcsalkotása, holott voltaképpen a realizmus első jelentkezése irodalmunkban.” A hivatalos helyről elhangzott bírálat után alaposan nekiestek a szerencsétlen professzornak és szolgálatkész önbírálata se sokat segített rajta.

A helyzet egyre súlyosbodott. Az úgynevezett „szocialista realizmus” szabályainak és elveinek bürokratikus betartása elidegenítette még azokat az írókat is, akik meggyőződésükben és munkásságukban igazi kommunisták voltak. Valóságos vihar tört ki, amikor az íróegyesület egyik közgyűlésén Hu Feng író felsorolta a kínai kommunista író fejébe vert öt tört: „a marxizmus elméletének leszűkítése és elferdítése, az írók túlzott kiegyenlítése a többi népréteggel, a gondolkozás uniformizálása, az úgynevezett népi stílus kizárólagos erőszakolása, napi politikai célok érvényesítése az irodalomban és a művészetben”. Hu Feng persze rosszul járt, kollégái még elvtársnak sem akarták nevezni. „Hu Feng úr a marxizmus mögé rejtozik, hogy alááshassa” — írták az újságok. A vádak közt emlegették egyik fiatal követőjének regényét is, a fiatal író ugyanis a koreai háborút választotta regénye keretéül. Az egyik regényhős, egy kínai önkéntes, beleszeretett egy fiatal koreai lányba. „Súlyos sértés hadseregünkre”, írták a bírálók. „Katonáink harcoltak s nem volt idejük szerelemre gondolni”. Hu Feng nem tagadta meg nézeteit, nem volt hajlandó önbírálatot tenni közzé. Heves hajsza indult meg ellene. Csang Kaj Sek titkos ügynökének neveztek. A fejét követelték.

A helyzet azonban már változóban volt. Hu Feng életben maradt, szabadlábba helyezik. „Ha beismerné tévedéseit”, mondta Mao Tung miniszter, „megbocsátanánk neki, de semmiképpen sem végezzük ki. Csak azokat az ellenforradalmárokat büntetjük halállal, akik gyilkoltak, márpedig ő nem tartozik közéjük.”

A következő hónapban végleg beállt a fordulat. Veszélyesen megingott az addig úgynevezett „irodalmi mandarinok” helyzete. A párt központi vezetősége hivatalos bírálattal illette az addigi állapotokat. „Nem engedünk meg semmiféle előjogokat az akadémiai körökben. Senki sem lehet kizárólagos döntőbíró és ítéletmondó. A vitának ezentúl meggyőzősen, a tényeik megvitatásán és tiszteletbetartásán kell alapulnia. Szólásszabadság van, súlyos hiba adminisztratív intézkedésekkel döntenünk meg az ellenfelet és megfosztani a lehetőségtől, hogy válaszoljon a bírálatra. A kisebbség fenntarthatja saját különvéleményét”.

A „száz virág” elmélete azonnal meghódította Kína egész kultúrközvé-
leményét. Valamennyi bíráló, köztük Li Hszi Fan is, a múlt tévedéseire ve-
tette magát. Az utóbbi például így ír: „Mindenképpen szükséges volt, hogy
a párt ilyen politikát alkalmazzon. Ez majd elősegíti a kultúra és civi-
lizáció felvirágzását, mert az irodalom és a művészet nem virágozhat, ha
csak egy virágot engedünk nőni, bármilyen szép is legyen. Sok virágra,
száz virágra van szükségünk”. Li Hszi Fan véleménye szerint a realiz-
mus mégis a főirány marad Kínában, tekintve, hogy a hagyományok is
arra utalnak. „Régebbi íróinkra Gorkij, Zola, Balzac és mások hatottak.
Az elmúlt években meg akartuk teremteni a sajátosan kínai realizmust,
amely inkább megfelel az elnyomás elleni harcnak. Ám megfeledeztünk
arról, hogy a különféleség az élet egyik legfőbb törvénye...”

